

## gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 19. septembra 1860.

## Strašni kebri na Gorenskem

ali vprašanje:

## Ali gremo naprej ali nazaj?

Če premišlujem, kako se ravna v sedanjih časih na več krajih, res ne morem razločiti, ali gremo naprej ali nazaj.

Veliko se priporoča po „Novicah“ in „Pratiki“ in po drugih gospodih, kako naj bi skerbno kebre oberali, da ne bi pokončavali drevés. Res so kebri huda nadloga vsemu rastlinstvu in po njih zasrani červi, ki so spodjedli že tavžent in tavžent drevesc.

Al jez z žalostjo gledam na še druge strašne kebre, kateri sadne drevesca z deblom vred do zemlje požrejo. Ljubi moj sosed! ako te mika zvediti za te škodljivce, pojdi z mano po Gorenskem, pa ti jih bom pokazal; pa tudi gospode prosim, naj gredo z mano eno pot, da bojo vidili, kako in kaj. Kadar pridemo na kraj, kjer so kebri vse druge baže kakor pomladanski požerli drevesa, vam bom že pokazal, da resnico govorim.

Poglejmo od Radoljce gori vèn, za Savo po stezah čez gmajne, — potlej pa od Lesec gori vèn spet po stranskih stezah, da pridemo v Mostah na cesto. Tukaj gori se vidi na več krajih ravna pa prazna gmajna; le redko je kako drevo, so pa majhni germiči in slaba trava; poletni čas se živinica na teh gmajnah muham brani. Jez pa ne morem zapopasti, kako da je toliko lepega prostora brez dreves; po vseh teh gmajnah bi 1000 drevés lahko posadili tako poredkoma, da bi še nikjer gojzda ne bilo. Ne vem, kje imajo ti ljudje tako obilnost, da lahko pusté take prostore tako mertve ležati. Kar jez pomnim, je zmiraj tako; znabiti da so že davnej „strašni kebri“ drevje požerli, zdaj pa nobenega ni, da bi kaj zasadil, da bi saj njih živina poleti v senci stala. Okoli vasí po teh krajih imajo še precej sadja, pa bi ga lahko še veliko veliko več imeli.

Na drugem kraju Save se pa spet vidijo lepe ravne senožeti. Pojmo na Dobravsko pogledat. Tukaj je spet nekoliko ravnine; imajo senožeti, pa tudi nekoliko lepe gmajne; zgoraj bolj pod robom stoji vas Dobrava. Iz Dobrave gremo na Sasp. Od vasí je en čas prav lepa steza po ravnem polji, pa na enkrat se znajde človek na verhu stermega brega; ta breg je gmajna; steza gré skorej naravnost doli, z majhnimi vinki sèm ter tjà; kadar je mokro, je prav gerdo. Pod bregom pa teče precej velika voda Radovna, čez katero je majhen most; koj na zgornji strani je pa precej velik slap; vsa voda je vkup stisnjena s skalami, da teče kakor po žlebu precej visoko.

Ta breg, čez ktereга smo zdaj prišli, je dobavska gmajna, pa je dolg noter do Save, in spet po drugi strani zraven Save gori. Po tem bregu za Radovno proti Savi ni gojzda; večidel je slabo germovje. Pa pred več leti so imeli Dobravci med tem germovjem prav veliko sadja, hrušk, češpelj in družega sadja; posebno je bilo proti izlivu Radovne v Savo prav veliko lesnik; košate in velike so bile, pa tudi dobre in sladke so bile nekatere. Lesnike so bile srenjske; revni ljudje na Dobravi so jih smeli trest

hoditi; kdor je bil priden, si jih je lahko veliko za zimo napravil; bila je velika pa skrita zaloga pred tujci. Lejte, ljubi moji, večidel vse te lesnike so „strašni kebri“ požerli, — z deblom vred do zemlje pozobali.

Kaj ne, ljubi moji, to ni majhna reč, take strašne kebre med sabo imeti. Te baže kebri imajo tako pamet kakor tisti osel, ki je v kapnico padel in je rekel: naj raste trava ali pa ne, kadar mene na svetu ne bo. (Dal. sl.)

## Nauk o reji goveje živine.

(Dalje.)

Tretjič: Kakošne krave naj se izberajo za pleme? Čeravno se mora pri živinoreji na izbero dobrih krav za pleme ravno tako gledati kakor na bike, vendar to ne more vselej tako natanko biti, ker, kdor krave redi, hoče od njih tudi telet imeti, sicer nima dobička pri njih. Komur je pa vendar le mar, svojo živinorejo zboljšati, bo saj teleta od slabelih krav mesarju prodal, in si le teleta od boljših molznih krav za pleme obderžal. Dobra krava mora čedne ne pa bikaste postave biti, drobno glavo, majhne in tanke rogove imeti; ušesa naj so tanke, vrat stegnjen in tenak, zadnji del života slokast in stegnjen, rep pa dolg in droban; noge naj so tanke, koža mehka in tanka, dlaka kratka in svitla, vime (posoda) pa veliko z debelimi mlečnimi žilami. Take krave si izberaj za pleme, ako hočeš svoje blago zboljšati. — Če je telica že tako izrašena, da ji, ako se ubreji, to za njeno lastno rast ne škoduje, se zná tudi za pleme k biku peljati. Koliko mora pa telica stara biti, da je za pleme prava, bo marsikdo poprašal. Na to se mu ne dá natanko odgovoriti; nekatere so godne poprej, nekatere pozneje. Najpripravniše so take, ki so eno leto in pol stare.

Četrtič: Kdaj se mora krava ali telica k juncu peljati? Kadar postane krava ali telica nepokojna in jame večkrat po bikovo mukati, se pogostoma k scanju pripravlja, se ji spolovila odperajo, in se iz njih vlečljiva žleza poceja, ali pa če krava na kravo poskakuje in po malem molze, takrat se mora k biku peljati. Krave se gonijo po navadi le 24 do 36 ur, in ker se le o ti dōbi ubrejijo, mora živinorejec na čas pojanja dobro paziti, da se ne zamudi. Če se krava ali pa telica v teh 18 do 24 urah k juncu pelje, se najberže ubreji. Pri nekterih kravah pa se tako očitno ne spozná, kadaj se gonijo; one se tako rekoč na tihem gonijo. Pri teh se mora pa še bolj natanko na pojanje paziti; sicer se ne ubrejijo. — Krava je večidel že o prvem skoku breja; če se začne pa ktera v treh ali štirih tednih zopet goniti, se mora vdrugič k biku peljati. Če se pa primeri, da se kakošna rejena krava vsacih 8 ali 14 dni goni, se bo ubrejila najpoprej, če se ji puša, preden se k biku pelje, in kake 4 do 6 funtov kerví vzame. — Če je krava k biku pripeljana mirna in pokojna, misli si, da si pravi čas zadel; če se pa bika brani in je nepokojna, raje čakaj še kakošnih 24 ur, ker sila ni nikjer dobra.

Petič: Kako se breje krave gleštajo? Krava je breja, ako se več ne goni. Še bolje se pa to spozná,

## gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 26. septembra 1860.

## Farovške kmetije.

V časniku bavarske gospodarske družbe „Zeitsch. der landw. V. für B.“ smo brali te dni „misli nekega fajmoštra (župnika) o farovških kmetijah“. Ker se nam ta sostavek tudi za nas dosti mikaven zdi, ga poslovenimo tudi v našem listu. Tako-le se glasi:

„Pogostoma se slišijo pritožbe, da farovške kmetije malo dobička donasajo, ravno od takih fajmoštrov, ki imajo dobre fare, so si že nekoliko premoženja naredili in katerim bi se ne bilo treba s kmetijami ukvarjati, ker morejo od družih dohodkov živeti. Če ima kak beneficijant ali kak šolmašter kako kmetijico, je vesel, da jo ima, ker pravi, da si pridela saj najpotrebnejših reči.

Vem, da se mi bo zavrnilo: kmet dela sam, duhoven pa si more delavcov najeti, ki mu snedó, kar je pridelal.

Kaj kmet — bi takim rekel — le od sape živi? Od česa pa živi njegovih 5 ali 8 otrok? Gotovo vse mora kmetija prerediti.

Ne manjka se duhovnov, ki mislijo, da so dobro znajdeni v kmetijstvu, pa ni res. Odtod izvirajo pritožbe, da kmetija nič ne nese.

Kmetija je že še dobra mati, ki svoje otroke redi, in sicer z drobrim dobičkom, če se letina ne pokazi in niso davki prenapeti.

Al kmetije imajo za duhovna še veliko večjo pomembo kakor za družega človeka. Zakaj nek?

Pervič zato, ker tudi fajmošter na kmetih potrebuje odpočitka od svojih mnogih in težavnih opravil. Pa kam če iti? V oštarijo ne sme ali noče iti. Koliko nedolžnega veselja je tedaj za-nj, ako hodi za kratek čas po svojem polji, pa ogleduje, kako se sponasajo njegove skušnje!

Drugič. Če je pri farovžu kmetija, je tak fajmošter v veliki ožji zvezi s svojimi farmani v veselih in žalostnih časih; on jim ni ptujec, ampak je sosesčan svojim ljudem.

Tretjič. Zvedeni fajmoštri, ki imajo kmetijo, so največji podporniki kmetijstva in njegovega napredovanja, zakaj kmet se ne uči rad poljedelstva iz bukev, ampak po tem, kar vidi.

Četertič. Ko so bili samostani (kloštri) odpravljeni in veliko grajsin prodanih, so postali farovži s kmetijami edino pribežališče revnim ljudem. Lačen rokodelsk fant, ki po svetu gré dela iskat, se podviza, kadar se poldne bliža, da doseže farovž, kjer bo kaj kosila dobil. Ko začne žitna cena višja prihajati, zapre kmet svojo kašto; vsak gré tedaj k fajmoštru. Jez skor vse žito, kar mi ga čez domače potrebe ostaja, prodam po merniku na drobno, in ne enkrat mi ni treba žita kam na prodaj peljati. Stari siromaki išejo kos kruha v farovžu. Farmani brez grunta in z veliko družino prosijo kos zemlje, da bi vsadili mervico krompirja ali si vsejali malo repe. Neki farman z veliko družino je vse zapravlil in že je tako nevaren človek bil, da ga nobeden ni več hotel za delavca. Farovž je redil njega in njegovo družino proti temu, da je mogel pri farovski kmetii delati — in lejte! vës drug človek je zdaj in tak dober delavec, da ga vsak najraje ima. Kaj takega zamore le

fajmošter s kmetijo storiti, in če mu tudi vse ne d. naša gotovega dnarja, si pridobi s takim ravnanjem, kar je več vredno kot blago in dnar.

Če ima fajmošter tudi veliko kmetijo, naj jo obderži in obdeluje sam; če večja je kmetija, manjši so v primeri stroški, zakaj število poslov ali delavcov ne raste v primeri s številom oralov zemlje. V štant dajati svoje zemljiša, ni dobro gospodarstvo. Perve leta gré že še dobro, — kaj pa bo čez 10 let? — izmolzenega polja nobeden več noče v štant in fajmošter mora iznovega začeti take izpite njive z velikimi stroški obdelavati. To sem jez sam vse le prenesrečno skusil; zato svetujem: noben fajmošter naj ne daje svoje zemlje v štant — k večjemu take, ki so prav daleč od farovža — sicer mu bo njegov naslednik slabo hvalo vedil za revni grunt, ki mu ga je zapustil.

Tako govori fajmošter v omenjenem časniku. Mi pristavimo temu še to-le:

Kmet ravna le po tem kar vidi; premalo je še omikan, da bi se iz bukev učil kmetijskih vednost. Izgledi so njemu šola kmetijstva; brez izgledov ostaja pri starem in — zaostaja.

Najboljši izgledi pa so mu farovžke kmetije. Do fajmoštra ima kmet navadno več zaupanja kakor do velike gospóde, zlasti take gospóde ne, ktera se ž njim ne pečá in mu je le ptuja. So že tudi pri nas taki grajsinski gospodarji, ktere kmetje prav radi imajo in jih visoko spoštujejo, pa veliko jih ni. Duhovni pa so s kmetom v ožji zvezi in res je tudi, da za zboljšanje našega kmetijstva, naše sadjoreje, našega vinstva, naše bčeloreje in naše židoreje so si duhovni največje zasluge pridobili. Naj ravnajo tako naprej, kakor jim v omenjenem sestavku bavarski fajmošter priporoča. Zato je pa treba, da se že v sercu bogoslovcev uname ljubezen do kmetijstva in da se podučijo pred iz bukev v potrebnih rečéh. Tako bojo prišli na kmete tudi kot pravi apostoljni umnega kmetovanja. Če se ž njimi vred tudi učitelji ljudskih šol poprimejo v šoli tega blagega početja, bo napredovalo kmetijstvo naše od dné do dné bolj, in toliko bolj, ako sčasoma pride še več kmečkih fantov iz kmetijske šole na kmete, in bojo kmetje naši spoznali, da je treba tudi kmetijskih bukev in novíc prebirati, da vse zvedó, kaj in kako se godi po svetu.

## Strašni kebri na Gorenskem

ali vprašanje:

Ali gremo naprej ali nazaj?

(Dalje.)

Čez most na drugi strani je saspski gojzd. Spe je treba iti precej visoko čez hrib. Gojzd je do verha, na verhu je pa cerkvice sv. Katarine. Zdaj pa tukaj enmalo počimo; se deleč okoli vidi; vidi se vsa blejska okrajna in čez Radoljco in deleč okoli. Spodej pod hribom je vas Sas p; tukaj po hribu okoli pa je vsa prazna gmajna. Kaj mislite: koliko sto in sto dreves bi tukaj lahko rastlo! — pa se gotovo kebrov bojé, da tako malo drevja zasadé?

Imeli so pa nekdaž tudi Saspljani veliko sadja po gmajni; ne vem, kako je zdaj; nisem pogledal. Berž ko ne so ga strašni kebre že dokaj požerli!

Ta-le hrib je prav priložna prižnica veliki fari ob enem pridigovati. Če bi imel jez veliko trobento, in da bi znal dobro trobentati, bi hodil na to prižnico ljudem na ušesa trobiti:

„Prostor imate,  
Um vam je dan,  
Pridno sadite,  
Kebre spodite,  
Ne bod' te zaspan'!“

Gospodje, če le po velikih cestah hodite, ne bote toliko potreb vidili; pojdite po stranskih potih in stezah in po kotih, bote pa vse druge potrebe najdlji. Kakor je v malem, tako je v velikem. Kadar cesarji in kralji potujejo, jih vozijo le po velikih cestah in po velikih mestih in se jim skazuje povsod le lišp in obilnost; peljite jih po stranskih krajih, po kmetih, in vidili bojo cesarji in kralji vse druge reči in potrebe, kakoršne se jim kažejo po mestih.

Na tem hribu se pravi na Homu. Saspljani imajo okoli vasi še precej sadja, pa bi ga lahko še veliko več imeli.

Zdaj pa gremo čez Podhom na Gorje.

Po gorjanski fari imajo po vseh vaséh precej obilo sadja. Ta fara ima veliko skritih kotov; pa še po hribih imajo precej sadja, vendar zraven tudi še dokaj praznih prostorov.

Spodnja gorjanska soseska je imela tudi veliko lesnik po gmajni; al skor vse lesnike so ti strašni kebre požerli. Lesnike so res nekatere kisle, pa je bilo tudi veliko sladkih vmes; suhe skuhane so dale prav dobro vodo za piti, gotovo bolj zdravo kakor je poblojeno vino. Nek Gorjanec mi je pripovedoval, da je gorjanska šola se začela prav pridno s sadjorejo pečati; imela je za to odločen kraj, lep vertec; imeli so nek že dokaj cepljencov in že precej velikih (pa naj sama gorjanska šola bolj na drobno pové, kako je bilo); al prišel je nek strašen keber v ta vertec in je eno noč vse veselje otrokom in učeniku požerl — s koso je nek prišel in je posekal kakor strašna smert vse kar je bilo.

Kaj ne, gospodje, da je to strašen keber, huji kot afrikanski ris in še bolj nevaren. Ko bi jez bil gospod čez jagarijo, bi 50 gold. dal strelcu, da bi mi tako zver preč spravil.

Ni tedaj čuda, da toliko prostorov praznih stoji, ker se ljudje takih kebrov boje. Človek dela in dela ter se veseli, da je delo opravil, ki bi mu donášalo kadaj prijetnega sadja, pa pride tak keber in vse požre. Take kebre naj bi gosposka po ječah prav zlo mečkala, da bi te kisle lesnike — sladke postale.

Zdaj pa pojmo čez Poljane; je precej dolga pot in čez Kočno po dolgem klancu skozi gojzd proti javorniškemu mostu in čez Savo na drugo stran; pojmo za vodo po stezi; bomo vidili, koliko je tukaj že voda pobrala, kako nestanovitni je svet.

Tukaj je veliko golega prostora; le samo nekoliko borovcev stoji. Ali bi ne moglo tukaj rasti drugo drevje, na priliko, jesen, ki je za živinsko klajo dobro.

Ko začnemo blizu savskih hiš iti, je spet nekoliko sadja po gmajni, pa, kakor se vidi, bi ga lahko veliko več bilo, ker je viditi nekoliko dobrega sveta, pa tako prazen leži.

Od Save gori gremo spet po stezah za vodo po polji; blizu Save je en majhen robicelj; se bomo enmalo doli vsedli.

Kaj pa je tam-le za spodnjim poljem taka prazna gmajna? Ni dolgo, kar je tu smrekov gojzd stal, pa kebre so se va-nj zaleteli in v malo dneh so ga požerli; gerdo je viditi. Pa tukaj nad vasjo imajo še veliko gojzda; dobro zarašen gojzd je.

Med tem pogovorom pride nek jesenišk kmet do nas, in nam pripoveduje od tega polja in zakaj je toliko

gojzda nad vasjo. Ta rob imenujemo po domače „Merca“. Pa je zlo nevaren; al vidijo pod verhom in nad gojzdom rudeč plaz in peči; spodaj pa je star gojzd, za gojzdom leže strašne skale, ki so ena čez drugo nakopičene; večkrat se ktera skala vterga, kadar je deževje; ako bi tega gojzda ne bilo, nas bi skalovje kmalo pobilo. In koliko je grabnov in studencov čez ta rob! V jeseni se tako razmoči zemlja, da se zmiraj malo po malo vdera. Večkrat so bili že tudi strašni razpoki v tem gojzdu, da smo se prav zlo bali, da bi nas ne posuli. Naj jim povem le od enega samega takega strahu; mislim, da je bilo leta 1851 v jeseni ravno v nedeljo po vseh Svetih; proti poldnu se je Sava strašno narasla. Al vidijo uno štaló, ki nima strehe, pravi se ji „pri Čopu“? Na tem dvorišču in zadej po cesti je taka Sava tekla, da je kak močen možak mogel do hiš; kmali popoldne se pa preterga Ruartov jez; veliko škarp je padlo in fužine je raztergalo; čez Ruartov grad se je pa voda zaletela, da je komaj ostal; strah je bil strašen; komaj smo se enmalo oddahnili, pa na Jesenicah strašen hrup vstane. „Zdaj smo preč, zdaj smo preč, — Merca se driča na vas“ — tako se je kričalo od vseh strani; ljudje so začeli vkup leteti in preč nositi; eni so živino gnali, drugi jokali; žandarji so letali po vasi in priganjali bežati. Strašno je bilo! Gerda ilovca se je začela doli na vas čergati, ravno na cerkev doli. Možje so leteli na pomoč, da so skalo ustavili, ki se je jela doli dričati.

(Dalje sledi.)

## Popis cerkniškega jezera.

(Dalje.)

Ker je skozi skalo naprej votlina in voda se vidila na velikem prostoru, sem si mislil, kaj ko bi se od Ževške žage kaka luknja najdlja. Napravim se na pot proti žagi, da bi zvedil, ali je kakošna luknja tam. Po poti srečam enega, ki iz Ževša gré; vprašam ga, ali je velika luknja pri Ževški žagi, kjer voda izteka? On mi odgovori, da. Pojdi z mano nazaj pokazat — mu rečem — ti bom že za pot plačal. Oberne se in gré z mano, ter me pripelje do velike zijavke, kjer je velika in globoka voda stala. Tukaj mora čoln biti, si mislim, in greva nazaj. Precej drug dan se podam z dvema tovaršema nazaj, peljemo čoln seboj, ga spustimo pri Ževški žagi v vodo in gremo mi trije naprej, vzamemo čoln saboj, Ževšane sem pa tam pustil. Strašno je šumela voda, kjer je čez skalo tekla. Po tem sem šel še po une tri. Zdaj vzamemo čoln spet saboj in ga nesemo po jami. Sopot pridemo do majhne vode, se prepeljemo čez, kar se nam še večji prostor pokaže kakor popred; pred nami je pa stal zasip (hrib), prostora pa nismo več naprej vidili. Gremo na ta zasip; čoln smo komaj za sabo zlekli. Pridemo na verh, od kodar se nam še naprej pot pokaže in voda; gremo tedaj trije v čoln in se peljemo čez vodo; merili smo s 3 sežnje dolgo špago vodo, pa ni bilo dna čutiti. Pripeljamo se do skale, ktera je po robu stala, pa naprej nismo mogli. Mislimo in mislimo, kaj bi bilo storiti, kar je hotel eden mojih prijatlov čoln čez spraviti, pa mu nisem pustil, ker potem bi ne bili nazaj mogli, in vsi bi bili zgubljeni, zakaj noben človek bi ne bil za nas vedil. Sklenili smo toraj, še en čoln dobiti. Ko smo se imeli nazaj podati, vzame eden mojih tovaršev majhen glažek ruma in ga mi poda rekoč: Pij, ker tukaj je zrak nevaren! Jez primem kozarec in napijem bratom za srečno pot: Častimo Boga tukaj, kjer ga še noben človek ni častil, in tukaj ni bil! Med poštenimi pogovori smo na uro pogledali, koliko časa se bomo nazaj peljali, in peljali smo se 25 minut do unih Ževšanov, ki smo jih bili pustili. Al ko nazaj pridemo, jih najdemo kakor zid blede; eden je komaj pregovoril: „kam vas je bil Bog nesel; kar smo živi, nismo bili še nikdar tako v strahu“.

Ko so se prestrašeni reveži sopet zdramili, smo jih

odpadlo grozdje, kakor tudi tako, ktero ni za vino namenjeno, samo tedaj oberati, če se je to izvoljenemu gorniku pred povedalo.

§. 13. Pred dnevom, ki je za začetek tergatve (bendime) postavljen, ne sme nihče tergati. Pozneje tergati ima pa vsak pravico; toda dolžen je potem za čuvaje svojega vinograda sam skrbeti.

§. 14. Pritožbe zoper gorske čuvaje se delajo pri izvoljenem gorniku, pritožbe zoper te gornike pa županu, in razsodi jo naj se po kratki in zdatni poti.

§. 15. Prestopki te nogradske postave se imajo kot poljske hudodelstva kaznovati po zastran tega danem ukazu slavnega ministerstva od 30. januarja 1860, ki je oklican v državnem zakoniku št. 28 in v prestavah državnega zakonika v II. delu leta 1860, št. 28.

## Dober svet vsem, ki še le začno se s svilorejo pečati.

Visoka cena svilnih mešičev (kokonov) je zdramila marsikoga, se udeležiti dobička, ki ga sviloreja ali židni pridelek dandanašnji daje in še tudi v prihodnje obeta.

Marsikter bi tedaj gojil svilode (židne červice), al murbinega listja ni; zato je treba najpred murb nasaditi. Al le umna saditev murb bo donašala kmalo in obilno dobička; zato preudari, na katerem kraju tvojega zemljiša bi utegnila najbolj ugodna biti lega in zemlja za murbo. Lega je najboljša proti sončnemu izhodu ali poldnevu in prosta. Perst rahla, kaničljiva, ne močirna, dobro previdena z apnenino in potašeljem (apno je poglavitni obstojni del murbinega lesa, potašelj pa listja) in ktera ima obilno redivne moči v sebi, je najboljša za murbe. Če pomanjkuje apnenine, pomešaj perst s šuto starih zidov; če ji manjka potašlja, prideni ji pepela. Po pepelu ti bo murba posebno lepo listje dajala, po apnu pa krepko rastla.

Ko imaš murbe v verste saditi, daj skopati toliko po en seženj (klaftro) širokih in po dva čevlja globokih grabnov, kolikor verst murb želiš vsaditi; raztegni po dnu močno steljastega živinskega gnoja, zameči ga s perstjo do polovice grabna, in potlej sadi murbe. Ko tako sadiš murbe in jih potlej ene leta pridno okopuješ, boš imel veselje nad njimi in kmalo dobiček. Med take murbe se zamore še tudi med vsake dve, če so najmanj po tri sežnje saksebi sajene, ena pritlikovka vsaditi, ktera bo že drugo leto nekoliko listja za svilode dala.

Pritlikovke se morejo vsakemu svilorejcu priporočiti, posebno takim, ki želijo na novo začeti svilorejo, pa nimajo listja, zakaj po pritlikovkah si bojo najpred listja pripravili. Vsak bi tedaj imel ali med murbe visoke rasti pritlikovk nasaditi, kakor je bilo rečeno, ali pa en kos zemlje zato odločiti, in jih po sežnji saksebi v dva čevlja široke in globoke grabne posaditi, in potlej vsako leto okopovati. Za tako saditev so najboljše murbice enoletne po cepljenji, ali pa dve in triletné necepljene; necepljene so najboljše moretianke, ktere največ mraza prenesejo in krepke šibe poganjajo. (Murba moretianska po profesorju Moretti tako imenovana in že okoli 40 let znana, ima precej veliko listja sercu podobnega, ki je na zgornji plati oestro, na spodnji pa gladko).

Pritlikovke (Zwerg- oder Buschbäume) so na dve strani koristne: prvič zato, ker spomlad popred zelenijo kot murbe visoke rasti; zato se morejo tudi svilne gosence bolj z godej zvaliti dati, kar po mnenji zvedenih svilorejcev svilni pridelek bolj zagotovi; — drugo pa zato, ker v prvih starostih svilodi le malo listja potrebujejo, ki si ga gospodar lahko od pritlikovk nabere, da ni treba velikih murb za malo stvar načeti; v tem se pa murbe visoke rasti bolj obrastejo, in njih listje se tako prihrani za tisti čas, kadar se ga več na enkrat potrebuje.

Vsak, kdor bo poskusil si murbinih pritlikovcov dobro

gojiti, se bo prepričal, da bo po ti poti najpred k listju prišel, in tedaj najpred koristi od murbe imel. Zraven naj pa nobeden ne opusti murbe visoke rasti saditi, ktere imajo svilorejo za več časa zagotoviti.

Koliko dobička bi lahko imeli gospodarji od svojih njiv in senožet ob cestah od tistih mej in griv, kamor se iz cest in cestnih grabnov blato meče, ktero ima navadno vse v sebi, česar murba potrebuje, ko bi murb nasadili! \*)

U—č.

## Zdravniška skušnja.

### Pomoč zoper glisto trakúljo.

Naše „Novice“ rade kako domačo zdravilo ljudem v korist naznanijo; prosim, naj povejo Slovencom tudi domačo pomoč zoper tisto dolgo, traku podobno glisto, ki se zatega voljo trakúlja (Bandwurm) imenuje in ki sem jo že večkrat, posebno na Dolenskem, narajmal in jo odpodil. Ta človeškemu zdravju zlo zoperna glista se lahko brez vse bolečine in nevarnosti in brez vseh stroškov prav lahko in gotovo z bučnimi jederci prežene.

Na Rusovskem so bučne jederca zoper trakúljo sploh znane in staro domače zdravilo, ki se je pozneje tudi na Anglezkem, Francozskem, v Algieru in v Egiptu po mnogih skušnjah popolnoma poterdilo. Kdor ima tedaj trakúljo, (da so že kakošni kosi iz njega šli ali da je kak zdravnik to bolezen pri njem spoznal), mu ni treba na Dunaj v Jägerzeile št. 528 hoditi, ali tje dnarja pošiljati, naj se rajši v kako koruzno ali krompirjevo njivo zapodi, na kateri tudi svinske buče rastejo in naj se tam njih jederc najé, če jih doma nima, in se bo gotovo ozdravil. Saj je letos buč dosti, njih jederca so dobre in se dajo tudi dolgo hraniti. Še bolj hitro se pa prežene, če se zjutraj kakih 100 do 200 bučnih jederc z medom (sterdjo) ali pa s cukrom pojé, in čez kake dvé uri potem nekoliko ricinovega olja (Ricinusoöl) povžije, ki se v apoteki dobi.

Dr. Reimoneng priporoča: 200 izlušenih in stolčenih bučnih jederc (to je blizo ena unča) s 7 kvintelci ricinovega olja (7 drachm. Ricinusöl) in s 7 kvintelci medu (7 drachm. Honig) pomešati in povžiti; čez dve uri naj pa izpije kozarec limonine vode (limonade), v ktero se zopet nekoliko medu in ricinovega olja pridene.

Če mi ljube „Novice“ dovolijo, bom še drugikrat kako domače zdravilo povedal. \*\*) Dr. Janez Podliščekov.

## Strašni kebre na Gorenskem

ali vprašanje:

### Ali gremo naprej ali nazaj?

(Dalje in konec.)

„Zdaj pa gospod Ruard hočejo — nam je kmet dalje pripovedoval — sred tega roba gojzd prekopati in cesto napraviti. Pri nas se vse čudi, kdor ta rob pozná, kdo je mogel gosp. Ruard-u ta nesrečni svet dati, da so cesto že obrisali in zmerili! Se vé, da so ljudje, katerim je nevarnost žugala, berž hrup zagnali; bila je potem komisija; vsi poklicani domači ljudje so do dobrega skazali, da Bog

\*) Prejeli smo ta poduk, kteri skušenega svilorejca spricuje, od častitega gospoda družbenika krajske in goriške družbe iz Istre s prijazno ponudbo, da hoče vsakega kdor želi murb, z najlepšim blagom postreči; 100 tako močnih dreves, da imajo že vej za nastavo krone. veljá brez voznine 35 do 40 gold. nov. dn.; voznina do Tersta veljá kakih 40 do 50 krajc. za 100 dreves; od Tersta naprej pa se morejo po železnici ali kak drugač peljati. 100 pritlikovk veljá le 8 do 12 gold. po debelosti drevja. Kdor želi teh ali unih dreves, naj se oglasi berž pri podpisnem vredništvu ali pa pri vertnarji kmetijske družbe ljubljanske na Poljanah, ker saj do 15. oktobra častiti naš rojak mora že naročilo vediti.

\*\*) Prosimo.

obvari na tem mestu cesto delati; kakor smo slišali, je tudi naša kantonska gosposka to pot za nevarno spoznala; ali je pa ta pravda že pri kraji ali ne, ne vem. Gospod Ruard so dober gospod; vsak na Gorenskem jih ima rad, pa tudi nobeden njih zavoljo te ceste ne obdolžuje; le take svetnike morajo imeti, kateri našega kraja, našega ilovnatega sveta ne poznajo pa tudi nič ne vejo, kaj nas skušnje že veliko let učijo. Lahko je svojo trobiti, kadar človeku ne gré za kožo; al vsa druga je, komur nevarnost žuga. Nam gré za našo kožo, ako bi se tam gori cesta naredila in bi se po nji vozilo; že zdaj se zmiraj po malem na spodnji konec jeseniške vasi zemlja vdera in že sém ter tje je razpokano skalovje, kaj pa bo še le potem! Pojte raji rakom žvižgat, gospodje, kakor da bi nam tako nesrečo ravno na glavo nakopali! Pojte se pred učit: kaj je ilovnati svét in še sicer tak, ki ga izvirki močijo, — in da se z lastnimi očmi prepričate, pojte doli pod Posavec na véliko cesto, pa bote vidili, koliko let že skor dan na dan tam tisti hrib zraven ceste odkopujejo in uterjujejo, pa vse nič ne pomaga: zemlja se vdira doli, da cesta skor nikoli ne sme brez varha biti. Lahko bi še veliko povedal, pa moram iti na delo — nam je rekel kmet; le to naj še povem, da je nek star in skušen mož tisti komisii, ki sem jo gori omenil, po pismu razložil nevarnost, v katero bi prišla vas, ako bi nesrečna misel obveljala in bi se vendar cesta vkljub vsem pritožbam naredila; pa upamo, da bo zdrava pamet premagala. Ta gojzd, katerega hočejo zdaj posekati in cesto skoz-nj napraviti, je nek že od starih časov v terdi prepovedi za sekati; le za posebne potrebe se je smelo iz njega kaj vzeti. — Tako je govoril kmet in se poslovil od nas.

Kmet je šel, mi pa smo še enmalo postali in premislili, kar smo slišali. Resnico je govoril mož od konca do kraja — smo rekli — pa se sopet po stezi za nekim drugim zidom od zgoraj noter v vas podali.

Kmalu pridemo v neko gostivnico in prašamo, ali nam imajo kaj jesti dati. Prijazna ženska nam prinese polič vina pa suhih klobas, in ko smo se enmalo poživili, pride priložen voz, ki nas naloži, in namesto da bi bili šli še naprej v dolino pogledat, kakor smo se izperva namenili, se peljemo proti Ljubljani nazaj, res žalostni, da nas tabart lepa gorenska stran ni s takim veseljem naudajala kakor drugekrat, ker to, kar smo na tem potovanju vidili in slišali, ni bilo za naše domoljubne serca nič kaj prijetno. Žalostna skušnja nam je kazala, da razun tistih kebrov, ki mesca majnika okoli ferčijo, je še drugih kebrov v škornjicah dosti, ki delajo škodo ali iz hudobne volje ali pa iz neumnosti ali iz nečimernosti, in kateri se po tisti postavi zasačiti ne dajo, po kateri se imajo kebri z drevja otresati in pokončavati. Ako pa vse to dobro premislimo, ne bo težák odgovor na vprašanje: Ali gremo naprej ali nazaj? Naj si vsak sam odgovori; jez le rečem: Bog nam pomagaj!

Prijatelj svojega naroda in sovražnik merzlote.

### Potnikove misli in opazke hodé iz Maribora po ovinkih v Maribor.

(Dalje).

Tù skori ni družega ptíča slišati kakor regetajočo žolno na starih in sperhnelih drevesih in sternadke, ki čisto krotke kraj pota čivkajo. V kratkem sva jo spet pririla do meje, katero nek potočič med Koroškim in Štírskim kaže, povsod šče slovenske ljudi nahajaje; slovó vzemša od Koroške sva jo napela po globelih in sterminah prek potoka Bistrice, ki pri Muti v Dravo sega, proti Soboti. V jamah, iz katerih se res težavno peš pride, stebila na deske režejo, in zdi se mi, da je človeške pleča morajo na vozno cesto nositi. V sobotski fari vidé nekega pastirčka v coklje obutega in pogovarjaje se z njim sva opazila, da šče tù ljudje

močno in prece gladko slovenščino govore; dalje gledé sva nekega dečka črešnje zbirajočega prašala, je li po našem vé, in rekel je, da ne, „Popotnik“ se piše; pri sosedu pa so nama povedali, da pri Popotnikovih tudi slovenski golčijo. Tak pojem je dečku gotovo učilnica vcepila. Razve tega in nekega siroteja v koroškem pomenu nisva na nikogar do cerkve zadela, ki ne bi po domače bil znal govoriti. Učeni možje menijo, da je beseda „Sobota“ nastala iz „zavodje“, ker je za Bistrico in Krumbahom; drugi, da se na basenstvo opira; meni pa se gotovo zdi, da, kakor grič ima ime „Ponedeljek“ pri Svetinjah blizu Ljutomera, kakor sta kraja Podsreda, Podčetrtek, je tudi temu kraju ime „Sobota“, in res je za nas sobota, to je, skrajdnja fara proti Koroškemu, meja proti Nemškemu, poprej meja sekovske, sedaj pa labodske vladikovine. Cerkev sv. Jakoba v Soboti na visoki gori veličestno gleda prek globoke grabe na koroške logove v dravski dol, in prek njega lesnato Pohorje; v njeni okolici je samo župnikov hram, učilnica in koč nekega slovenskega kmeta. Sobota je pred več leti skoro vsa bila slovenska, pa župnik B., umerši leta 1849, po rodu od sv. Jurja v Slovenskih goricah, je pomogel jo jako ponemčiti. Ondi župnik postavši je našel božjo službo menda na dvoje; to se mu je nekoliko neprilčno zdelo, zato, družé se rad z nemškimi steklarničarji in jim ugoditi hoté je počel praviloma nemški propovedati; je li tudi kda in koliko slovenski, ne vem. Za tega delo so preressnične besede našega gospod dr. Muršeca, ki je leta 1847 obiskujé te kraje v potniški imenik med drugim tudi tako-le zapisal: „... al žalibože tudi spoznal, da bode vendar čez nekih 10—20 let slovenska Sobota vsa nemška“. Je li se to pravi po načelu Kristove vere ovčice pasti, za njih dušno srečo skrbeti, ne verjamem. Kaj pa je duhovska oblast na to rekla? Ničesa! Je li ji to po volji bilo ali ne, ne gré meni sodbo izreči. Res je, da je osnoval reven rastlinjak, ki ga je naslednik dal zasuti, ker se z dohodki ne sklada, in krasen cvetličnjak, kjer mu je slana rada cvetlice morila; pa to ni pastirstvo. Grob tega gospoda sva vidila na priprostem pokojišču obžalovaje tako nesrečne misli človeške.

Sedašnji župnik gosp. D. se trudi, kolikor je le moči, rešiti, kar šče ni zgubljenega; ljudem rad pripoveda po domače in oni željno prihajajo k slovenski propovedi in nauku, ker materna beseda vsele ostane mila in ljuba; njegov pogovor z ljudmi, ki so slavini sinovi, bodi si ogljarji ali boljsega stanú.

Tù se mi prilično zdi povedati, da med našimi gospodi duhovniki je šče jako in prejako družtveni pogovor neslovensk, kar neko gnjusno in nesramno ter krivično zaničljivost domačega jezika in narodnosti ovaja; če me je ljubeznjiva mamica na persih naših glasov naučila, bi ji li smel nezvest biti, njeni nauk zaničevati ter Judovo izdajstvo in bezznačajnost obleči? Vsej se drugi narodi tudi po svoje pogovarjajo, nikdar po tuje, razve z ljudmi, ki njihove besede ne vejo. Tujega ali tujih jezikov se učimo, da zamoremo z ljudmi govoriti, ki niso našega rodú, in kadar po drugih krajevih potujemo, da dobre knjige v njem prebiramo in, če koristné reči obsegajo, v svoj ograd presajamo, nikdar pa, da bi, hoté se spametnejše in omikanejšé kazati, narod zapuščali in po tujem hlepeli kakor otrok šče razuma ne imaje po morivnem nožu, z njim se goltiti in daviti; po takem bi nas svobodno vsak tujec zasmehoval, vsej si tudi zaslužimo. Misliš, da se Francozi ali Lahi, če bi tudi vedili kak drug jezik, med seboj v tujem pomenjkajo? Bog ne daj! Ali šče namenimo na dolže po tujem hvastati in segati, ter sebi sovražniki ostati? Tudi omenim, da, ako bi čestiti stavec, gosp. J. Grimm čul, kako nesposobno se nemščina pri dostih gospodih lomi in muči, ki se ravno nekaj slovenščine ogibljejo ter se ji upirajo, bi mu to lahko smertni udarec vzrokovalo. Pustimo jim tedaj, kar je njihovega, ter gojimo svoje; čeravno ti menda šče gladko ne teče beseda, nič ne dene; vsej vaja krepi. Ker pa se